

Zwaarlijvigheid brengt het milieu ernstige schade toe

Brieuc Van Damme
Fellow

Uit de laatste gezondheidszorgenquête blijkt dat we almaar zwaarder worden. Dat klopt, drie keer zelfs. De gemiddelde Body Mass Index (gewicht in kilo gedeeld door kwadraat van de lichaamslengte in meter) is ten opzichte van de vorige enquête gestegen: van 25,1 in 2004 naar 25,3 in 2009 – dat is de eerste vaststelling. De tweede is dat ook meer Belgen dik worden: vandaag kampen 3 procent meer Belgen met overgewicht (BMI>25) wat het totaal op 47% brengt. Ten slotte moet men ook vaststellen dat binnen de groep 'overgewichtige Belgen' vooral de groep obese Belgen (BMI>30) voor die toename tekent. In vergelijking met 2004 tellen we 2% meer obese Belgen. De resterende 1% toename moet worden toegeschreven aan mensen die weliswaar kampen met overgewicht, maar niet met zijn veel ongezondere vorm obesitas.

Meer Belgen worden gemiddeld dikker, en de dikke Belgen blijven zwaarder worden luidt de conclusie dan, en dat is een probleem want het verhoogt de kans op diabetes, hartkwalen, rugpijn, depressie, etc. Dit alles kost onze ziekteverzekering zo'n 700 miljoen euro per jaar. Zwaarlijvige kinderen leven gemiddeld 13 jaar minder lang dan hun gezonde leeftijdsgenootjes. Niet voor niets wordt obesitas door de Wereld Gezondheidsorganisatie erkend als een chronische ziekte.

Bovenop de gezondheidskost en de daarmee verwante budgettaire kost, zien we echter nog een obesitas-gerelateerde kost over het hoofd, namelijk de ecologische.

Onderzoekers van de universiteit van London raamden in een recent artikel hoeveel meer CO₂ door een zwaarlijvige maatschappij uitgestoten wordt. Ze gebruiken hiervoor twee niet zo hypothetische groepen in hun model. De ene heeft de fysieke karakteristieken van het Verenigd Koninkrijk van de

Zwaarlijvigheid brengt het milieu ernstige schade toe

In het totaal stoot een zwaarlijvige maatschappij zoals die van het Verenigd Koninkrijk binnen hier en 5 jaar zo'n 17% meer uit dan diezelfde maatschappij 40 jaar geleden.

jaren '70 (gemiddeld BMI van 24,5; 3,5% zwaarlijvigen), en de andere die van het Verenigd Koninkrijk een kleine 40 jaar later (gemiddeld BMI van 29; 40% zwaarlijvigen). De onderzoekers integreren in hun model nog andere hypothesen zoals de structuur van onze bevolking, onze gemiddelde dagelijkse activiteiten, ons gemiddeld lichamelijke energieverbruik en dat van onze auto's, het gemiddeld aantal gevlogen kilometers, en noem maar op. Toegegeven, dat zijn veel gemiddelden, maar gemiddeld genomen lijken de veronderstellingen te kloppen, en steeds gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek.

De tweede stap van het onderzoek bestaat erin de CO₂ uitstoot van de zwaarlijvige maatschappij te gaan vergelijken met die van de gezondere. Op de fysieke bevolkingskarakteristieken na zijn beide niet zo hypothetische maatschappijen gelijk. Er wordt met andere woorden alleen rekening gehouden met de CO₂ uitstoot die rechtstreeks met zwaarlijvigheid in verband kan worden gebracht.

Zwaarlijvigheid kan volgens de studie op drie manieren de uitstoot van broeikasgassen beïnvloeden: 1) door een hogere voedselconsumptie en bijgevolg productie (+19%), 2) door een frequenter en energie-intensiever autogebruik (om zwaardere mensen te verplaatsen heeft men meer brandstof nodig) (+13%) en 3) door een energie-intensiever vliegtuiggebruik (+19%). In het totaal stoot een zwaarlijvige maatschappij zoals die van het Verenigd Koninkrijk binnen hier en 5 jaar zo'n 17% meer uit dan diezelfde maatschappij 40 jaar geleden.

Willen we hiermee obese mensen met de vinger wijzen? Helemaal niet. Men zou namelijk kunnen denken dat zwaarlijvigen verantwoordelijk zijn voor hun gewichtsprobleem, het gewichtsprobleem voor een klimaatprobleem, en daarom zijn zwaarlijvigen verantwoordelijk voor

het klimaatprobleem. Maar dit syllogisme gaat natuurlijk niet op.

Uit historisch onderzoek blijkt dat de gemiddelde man en vrouw vanaf 1700 systematisch groter en zwaarder zijn geworden. Dit heeft veel te maken met enkele landbouwrevoluties waardoor meer calorieën beschikbaar werden voor de hongerige en magere bevolking. De moderne toename van obesitas valt bovendien samen met enkele markante technologische veranderingen. In de rijke economieën is 70% of meer van de werknemers momenteel actief in de diensteneconomie, wat in de praktijk neerkomt op computer- of loketwerk, en kampt gemiddeld een kleine 50% met overgewicht. Intussen zijn sectoren zoals de landbouw, industrie en bouwnijverheid dermate geautomatiseerd of technologisch ondersteund dat ook deze werknemers veel minder krachtinspanningen dienen te leveren in vergelijking tot pakweg in 1950.

Amerikaanse onderzoekers concludeerden in 2002 dat de gemeten gewichtstoename van de laatste decennia voor 60% kan toegeschreven worden aan vraagfactoren zoals de beperking van fysieke inspanningen op de werkvloer en thuis. De overige 40% schrijven de onderzoekers toe aan het toegenomen aanbod van voedsel (vooral in zijn meest ongezonde vormen), en aan de (relatieve) prijsdalingen van voedsel sinds de jaren '50.

De onderzoekers concluderen dus overtuigend dat vooral technologische, economische en sociale factoren een verklaring bieden voor de huidige obesitasproblematiek, zijn historische evolutie, en bijgevolg ook voor zijn gevolgen op mens, budget en milieu. Obesitas is derhalve geen ecologisch misdrijf omdat het individu slechts deels verantwoordelijk, maar wel geheel slachtoffer, van de zwaarlijvigheids-epidemie is.

Zwaarlijvigheid brengt het milieu ernstige schade toe

Obesitas is in de eerste plaats wel een maatschappelijk probleem. Maatschappelijke problemen vergen een maatschappelijke en politieke aanpak. Dus obesitas heeft dringend nood aan een maatschappelijke en politieke aanpak, multidisciplinair en op alle bestuurlijke niveaus. Dit syllogisme gaat mijn inziens wel op.

Zo stelde ik onlangs voor de consumptie van ongezonde producten die geen voedingswaarde bijbrengen (denk aan frisdranken) duurder te maken aan de hand van een taks. Zo'n frisdranktaks zou 36 miljoen euro per jaar kunnen opbrengen en zou toegewezen moeten worden aan obesitasbestrijdende maatregelen, zoals aan meer fruit op school of sportsubsidies. Een programma zoals VIASSANO werd in Hasselt en Moeskroen met succes gelanceerd en maakte intussen in heel wat andere gemeenten zijn intrede. Het zet lokale spelers ertoe aan acties te organiseren om de welgekende aanbevelingen ook in de praktijk toe te passen, namelijk gezonder eten en meer bewegen. Zo is VIASSANO eigenlijk een nieuw preventiemodel voor beschavingsziekten.

In de toekomst zullen zeker successen geboekt worden tegenover de problematiek van obesitas. Het zullen wellicht vooral succesverhalen op lange termijn zijn.

Brieuc Van Damme
Junior Fellow Itinera Institute

Onafhankelijke denktank en doetank voor duurzame economische groei en sociale bescherming.
"Think-tank" et "do-tank" indépendant pour une croissance économique et une protection sociale durables.

Itinera Institute VZW-ASBL

Boulevard Leopold II Laan 184d - B-1080 Brussel - Bruxelles

T +32 2 412 02 62 - F +32 2 412 02 69

info@itinerainstitute.org www.itinerainstitute.org